

РЕШЕНИЕ

№ 1186

гр. София, 16.11.2021 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

АПЕЛАТИВЕН СЪД - СОФИЯ, 1-ВИ ГРАЖДАНСКИ, в публично заседание на четвърти ноември през две хиляди двадесет и първа година в следния състав:

Председател: Елизабет Петрова

Членове: Катерина Рачева
Мария Райкинска

при участието на секретаря Диана В. Аначкова
като разгледа докладваното от Мария Райкинска Въззивно гражданско дело
№ 20211000501954 по описа за 2021 година

Производството е по реда на чл. 258 - чл. 273 ГПК.

С решение № 262913/10.05.2021 г. по гр.д. № 8276/2019 г. на СГС, I-19 състав Прокуратурата на Република България е осъдена да заплати на Ф. А. И. сумата 30 000 (тридесет хиляди) лева, представляваща обезщетение за неимуществени вреди, претърпени в резултат на нарушение на правото на разглеждане и решаване на сл.д. № 1/1991 г., впоследствие преобразувано в сл.д. № 780-II/1998 г. по описа на ВОП София, а сега ДП № II-048/1999 по описа на ВОП София в разумен срок, ведно със законната лихва, считано от 21.06.2019 г. до окончателното изплащане на задължението, като искът за горницата до пълния предявен размер от 100 000 лева е отхвърлен.

Ищецът Ф. А. И. е депозирал въззивна жалба, с която обжалва първоинстанционното решение в неговата отхвърлителна част. Поддържа, че първоинстанционното решение в обжалваната част е постановено в нарушение на материалния закон, при съществени процесуални нарушения и е необосновано. СГС в нарушение на процесуалните правила не обсъдил нито един от доводите му, изложени в писмената защита. В решението липсвали мотиви защо съдът приема, че обезщетение в размер на 30 000 лева е справедливо, както и защо искът се отхвърля за разликата до 100 000 лева. Не били обсъдени стандартите, приети от ЕСПЧ, подробно посочени в писмените бележки. Така според практиката на ЕСПЧ изчисленията следва да се основат на база 1500 евро за всяка година от продължителността на производството, като тази сума може да се увеличава или намалява в зависимост от спецификите на случая. Съдът не зачел тези основополагащи указания. В обжалваното решение не бил взет предвид и специфичният залог за ищеца от приключване на наказателното производство срещу него – той бил лишен от свобода без съд и присъда. Не било взето предвид и обстоятелствата, че процесното разследване имало обществено-политически отзвук. СГС не обсъдил в достатъчна степен и бездействието

на прокуратурата да изпълнява определения на съда. Налице било предубедено отношение на наблюдаващия прокурор, което още повече засилвало нанесените неимуществени вреди. Прокуратурата извършила и множество международни поръчки за установяване на обстоятелства, за които нямало указания от съда и целели единствено забавяне на производството. Жалбоподателят поддържа още, че базовото обезщетение от 1500 евро при него следвало да се увеличи на 2000 евро, тъй като незаконно бил лишен от свобода - нито една от приложените мерки по чл. 39, ал. 1 ЗНМ (отм. 1993 г.) не позволявала вдвояването му в концлагера „Белене“ или принудителното му установяване в с. ***, а противозаконното лишаване от свобода е престъпление. Тъй като незаконното му задържане не било разследвано, както изисква ЕКЗПЧОС след ратифицирането ѝ през 1992 г., то ищецът все още имал качеството на жертва на нарушението по чл. 5§1 ЕКЗПЧОС и това следвало да бъде отчетено от съда. Като не отчел горепосочените стандарти и не взел предвид доводите на ищеца, СГС постановил решение в нарушение на закона при определяне размера на обезщетението. Моли да бъде отменено първоинстанционното решение в обжалваната му част и да бъде постановено решение, с което искът за неимуществени вреди да бъде уважен изцяло.

Прокуратурата на Република България не е депозирала отговор на въззивната жалба, но е депозирала въззивна жалба против първоинстанционното решение в неговата осъдителна част. На първо място се твърди, че първоинстанционното решение е недопустимо, тъй като ищецът не бил легитимиран да предяви иск по чл. 26 от ЗОДОВ. На следващо място се поддържа, че решението е неправилно като постановено в нарушение на материалния закон, съществени нарушения на съдопроизводствените правила и е необосновано. Не била доказана вреда, нито неразумен срок на разследването по смисъла на чл. 6§1 ЕКЗПЧОС. СГС не обсъдил причините за забавянето на разследването, нито неоказването на съдействие от страна на Република Турция. СГС не посочил и кое конкретно процесуално действие не е извършено в разумен срок. Твърде откъслечно било обсъдено и процесуалното поведение на ищеца. Направено е и оплакване за прекомерност на присъденото обезщетение. Жалбоподателят иска да бъде отменено обжалваното решение в осъдителната му част или алтернативно присъденото обезщетение да бъде намалено.

Ищецът не е депозирал отговор на въззивната жалба на Прокуратурата.

Съгласно разпоредбата на чл. 269 ГПК въззивният съд се произнася служебно по валидността на решението и по допустимостта – в обжалваната му част, като по останалите въпроси е ограничен от посоченото в жалбата. Следователно относно правилността на първоинстанционното решение въззивният съд е обвързан и следва да се произнесе в рамките на наведените от страните оплаквания, като обаче следва служебно да провери спазването на императивни материалноправни разпоредби, приложими към спора (така т. 1 от тълк. решение № 1/2013г. по тълк.д. № 1/2013 г. на ВКС, ОСГТК).

Настоящият съдебен състав намира, че обжалваното решение е валидно и допустимо. Неоснователно е оплакването на Прокуратурата, че първоинстанционното решение е постановено по недопустим иск, тъй като ищецът няма качеството на страна – пострадал в наказателното производство, поради което искът по чл. 26 ЗОДОВ е предявен от ненадежна страна, която няма процесуална легитимация. Процесуалната легитимация се извежда от твърденията на ищеца, а в случая той твърди, че е жертва на „възродителния процес“, като за репресиите по време на същия е образувано процесното наказателно производство и той има качеството пострадал по него, като са засегнати правата му на водене и приключване на делото в разумен срок, които твърдения обуславят и процесуалната му легитимация да води иска по чл. 26 ЗОДОВ.

Дали тези твърдения ще бъдат доказани и дали ищецът има право на търсеното обезщетение е въпрос на материалноправна легитимация и е по съществото на спора.

Във връзка с правилността, като взе предвид наведените във въззивната жалба пороци на атакувания акт и прецени събраните по делото доказателства, намира за установено следното от фактическа и правна страна:

Ищецът Ф. А. И. твърди в исковата си молба, че е потърпевш от прилаганата насилствена асимилация над етническите турци от страна на тоталитарния режим на БКП, която впоследствие с декларация на 41-то НС от 11.01.2012 г. била обявена за престъпна. Изложени са твърдения, че от 80-те години на миналия век започнала подготовката за асимилиране на турското малцинство в България чрез смяна на имената. В исковата молба са изложени твърдения, че на 24.01.1985 г., докато бил на работа, при ищеца дошли полицейски служители, които го задържали. Бил отведен в полицейското управление, разпитан и пребит от бой. Останал в районното полицейско управление в гр. Момчилград една седмица при тежки и унижителни условия, при непрекъснат физически тормоз. След което бил отведен в полицейското управление в гр. Кърджали, където психическият и физически тормоз продължил. На 25.02.1985 г., ищецът с още седем души бил натоварен в автомобил и откаран в концлагера на о-в Белене, където бил съблечен гол и сложен в обща килия. Първоначално бил държан в първи сектор, където държали затворниците за тежки престъпления, а впоследствие бил преместен във втори сектор. През месец май 1985 г. бил откаран до съда в гр. Кърджали, за което бил извикан като свидетел по случай, за който тогава разбрал. Твърди се, че през времето, през което бил задържан, семейството му било подложено на непрестанен тормоз. На 24.09.1985 г. бил освободен от Белене и се прибрал при семейството си. Започнал работа, но всеки на работното му място го отбягвал. През юни 1989 г. го извикали в полицейското управление и му казали да донесе снимки на семейството му, защото щели да им издават паспорти. На 15-ти срещу 16-ти юни 1989 г., сутринта в дома му, дошли полицейски служители и казали на ищеца и семейството му да се обличат и да напускат страната. Нямали време дори да вземат багаж със себе си, а били изведени на около 5 км от селото, където живеели и били оставени на спирка „Джебел“. Били им дадени паспортите и им било казано да ходят в Турция. В резултат на асимилационната политика на тоталитарния режим на Т. Ж. в България ищецът и семейството му претърпели много загуби, материално и морално. Ищецът загубил името си в България, загубил и здравето си. Били изгонени от родината си и домовете си.

Ищецът твърди още, че след 10.11.1989 г., от медиите и от други като него, с които поддържал редовни контакти, разбрал, че започва процес за разследване и предаване на съд на виновниците за т.нар. „възродителен процес“, което му дало вяра, че справедливостта може частично да бъде възстановена, а пострадалите да бъдат компенсирани за разбития им живот. Станал съучредител на Сдружение „За справедливост, права, култура и солидарност на Балканите“, което да подпомага усилията за подобаващо възмездие чрез съд на виновниците за упражнената репресия и причинените страдания. От многобройните запитвания на Сдружението разбрал, че следствено дело 1/1991 г. по описа на ПВС било образувано срещу Т. Ж. и о.з.ген.полк. Д. И. С., затова че в периода 1984 -1989 г. в съучастие с други лица са подбуждали към национална вражда и омраза. Впоследствие били привлечени като съизвършители и други лица – Г. И. А., П. Ш. М. П. П. К.. На Д. С. било повдигнато и ново обвинение за престъпление по служба /чл. 387 ал.2 от НК/, а като обвиняеми били привлечени и Т. Ж. и Г. А.. На 20.07.1993 г. във ВС – Военна колегия бил внесен обвинителен акт и образувано нхд 1/1994 г. като Върховният съд върнал делото за допълнително разследване. На 19.12.1997 г. бил внесен отново обвинителен акт и образувано нхд 1/1998 г., по което с разпореждане от 28.04.1998 г. делото отново било

върнато повторно, поради неизпълнение на указанията, дадени при предишното връщане на делото. След промяна в подсъдността, на 13.05.1998 г. делото било изпратено на СВОП, където с постановление от 29.09.1998 г. било преобразувано в сл.д. 780-II/1998 г. и частично прекратено по отношение на Т. Ж. и Д. С. поради настъпилата им смърт. С постановление от 06.04.1999 г. наказателното производство било спряно поради наличие на свидетели в чужбина, а впоследствие, на 04.12.1999 г., било възобновено и разследването продължило под нов номер II-048/1999 г. по описа на ВОП – София. При извършените следствени действия били установени имената и адресите на 446 лица, които били настанени в ТВО „Белене“. С оглед на обстоятелството, че част от тях се били изселили в Република Турция била изпратена молба за правна помощ до турските власти за разпит по делегация на пострадалите лица. В исковата молба се твърди, че за период от повече от едно десетилетие, видно от наличната кореспонденция, прокуратурата не е могла да осигури и извърши разпит на още около 130 души, пострадали, които били с установени имена и адреси. Ищецът излага твърдения, че през годините и чрез сформирания Сдружение е писал писма до различни институции с искане за информация относно хода на делото, в които се изразявало недоволство от прекаленото му забавяне. Писал писма до прокуратурата, разпитван бил като свидетел, разяснени му били правата като пострадал и въпреки това никога не бил получавал актовете на прокурорите по делото. Подавал молби до ВОП за информация, за копия от материали, но не получавал изричен отговор на тези молби. Твърди се, че след измененията на НПК от 2017 г., подал заявление за ускоряване на ДП по реда на чл. 368 и чл. 369 от НПК. Твърди, че делото било изпратено във ВС – София, който с определение прекратил производството и го изпратил на ВОП за изпращане на искането на настоящия ищец на компетентния съд. Заявлението му било разгледано в нчхд 4753/2018 г. на СГС, НО, 13 състав, по което било постановено определение от 06.11.2018 г., с което съдът дал едномесечен срок на прокуратурата за приключване на делото с произнасяне по същество. Такова произнасяне не било осъществено. С ново постановление от 04.10.2018 г. ДП отново било спряно с оглед изчакване на отговора на четвърта поред молба за правна помощ по делото. Срещу това определение ищецът подал жалба.

Ищецът поддържа, че продължителността на ДП от над 27 години нарушавало правото му на разглеждане и решаване на делото в разумен срок, още повече, че по обвиненията, за които се водело давността отдавна била изтекла и единственият обвиняем по делото се бил позовал на нея. С оглед сочената продължителност на производството ищецът твърди, че бил лишен от възможността да потърси справедливо репарирание на причинените му вреди. Твърди, че търпените от него неимуществени вреди се изразяват в негативни емоции, които в продължение на вече 27 години тормозят и стресират душевния му мир, задълбочили до крайна степен чувството и усещането му за липса на справедливост. Изпитвал разочарование от това, че за толкова дълъг период от време няма изгледи за напредък по делото. Изпитвал страх и опасения, че това забавяне ще позволи на обвиняемите да се измъкнат от правосъдието и останат ненаказани за деянията, които причинили на ищеца непоправими имуществени и неимуществени вреди. Твърди, че бил осакатен личния и семейния му живот, отнето му било правото на избор къде и как да живее. Лишен бил и от възможността да бъде конституиран като граждански ищец и частен обвинител, което не му давало душевен мир и покой. Изложени са твърдения, че е загубил доверие в институциите, а всички негативни емоции през годините го направили раздразнителен, затворен в себе си, перманентно напрегнат, стресиран и депресиран. Неизвестността и чакането довели до емоционалната му фрустрация.

Предвид изложеното ищецът иска да бъде осъдена Прокуратурата на Република България да му заплати сумата от 100 000 лв. – обезщетение за претърпените

неимуществени вреди от воденето на наказателното производство в нера разумен срок, ведно със законната лихва от датата на исковата молба.

Ответникът – Прокуратурата на Република България, оспорва иска. Намира, че ищецът е легитимиран да предяви иска по чл. 26 ЗОДОВ, но претенцията му е прекомерна. Излага доводи, че съобразно обема на делото, неговата фактическа и правна сложност, поведението на участниците в процеса и на компетентните органи, няма нера разумно дълъг срок на разследване. Поддържа, че не отговаря за времето, в което делото е било в съда. Твърди, че липсват неимуществени вреди в пряка причинна връзка с нарушаване правото за разглеждане на делото в разумен срок. Вредите от „възродителния процес“ не следвало да се обсъждат.

Пред първата инстанция са събрани писмени доказателства и са изслушани свидетелски показания. От така събраните доказателства се установява следното:

Със Заповед от 25.02.1985 г. на Началник на РУ на МВР е установено, че Ф. А. И. се явява подстрекател за оказване на организиран отпор срещу мероприятията по националното осъзнаване на турчеещите се българи и за физическа разправа на с длъжностни лица, поради което на Ф. А. И. е наложена превантивна административна мярка по чл. 39, ал. 1, т. 1 от Закона за народната милиция – принудително установяване в Белене за срок от три години.

Видно от Удостоверение от 13.09.2004 г., издадено от МВР, Дирекция „Информационен архив“ се установява, че Ф. А. (Ф. А. И.) е въдворен в ТВО – Белена за срок от 25.02.1985 г. до 24.09.1985 г.

Според Удостоверение за идентичност на лице с различни имена, издадено на 11.03.2019 г. от община Момчилград Ф. А. И. и Ф. А. И. са имена на едно и също лице.

Видно от Удостоверение за идентичност на имената, издадено в Турция Ф. А. И. (Ф. А. И.) има турско име и фамилия Ф. А..

От Постановление за спиране на наказателното производство по ДП № П-048/1999 г. по описа на ВОС – София се установява най-напред е образувано наказателно производство по дело № 1/1991 г. по описа на Прокуратурата на въоръжените сили и водено срещу Т. Ж. и о.з. генерал-полковник Д. С. за престъпление по чл. 162, ал. 1 вр. чл. 20, ал. 2 НК (през периода 1984-1989 г., в съучастие с други лица са подбуждали към национална вражда и омраза). На 20.07.1993 г. е бил внесен обвинителен акт във Върховния съд Срещу Т. Ж. и Г. А. за извършени от тях престъпления по чл. 387, ал. 2 вр. чл. 26, ал. 1, вр. чл. 20, ал. 3 НК и срещу о.з. генерал полковник Д. С. за престъпление по чл. 387, ал. 2, вр. чл. 26, ал. 1, вр. чл. 20, ал. 2 НК. С разпореждане по нохд 1/1994 г. на ВК на ВС делото е върнато на Прокуратурата на 09.02.1995 г. за допълнително разследване поради допуснати съществени нарушения на процесуалните правила, с указания за установяване и разпит на всички пострадали лица от турски етнически произход, които са изолирани на остров Белене. На 19.12.1997 г. сл.д. № 1/1991 г. за втори път е внесено с обвинителен акт във ВС. С разпореждане от 28.04.1998 г. ВС отново е върнал делото за допълнително разследване поради неизпълнение на първоначално дадените указания.

В постановлението за спиране е посочено, че са констатирани общо 446 лица със сменени имена, въдворени в Белене, от които вече са разпитани 369. Установени са 38 починали лица. Не са разпитани 35 лица, които преобладаващо се намират на територията на Република Турция. Техният разпит не е бил постигнат и посредством три съдебни поръчки до Република Турция. Направена е и четвърта поръчка. С определение от 03.09.2018 г. на СГС, постановено по молба на З. Х. Т., на основание чл. 369, ал. 2 НПК, е определен едномесечен срок за произнасяне на прокурора. Последният е преценил, е единственият начин за произнасяне по същество в дадения

срок е да бъде спряно наказателното производство.

С определение от 06.11.2018 г. по нчд № 4735/2018 Г. СГС отново е дал едномесечен срок на прокуратурата за проверка и оценка на доказателствата и доказателствените средства и произнасяне на прокурора.

По делото са приети обвинителните актове, внесени в съда по процесното ДП (срещу Т. Ж., Д. С. и Г. А., разпорежданията на ВС за връщане на делото за доразследване, историко-етническа експертиза, всички постановления за привличане в качеството обвиняем, писмата за изпратени съдебни поръчки до Турция и три броя сигнали на Ф. А. И. – молба от 06.1.2017 г., с която е заявил желание да участва като пострадад в наказателното производство, молба от 27.08.2018 г. с искане за изпращане на негова молба от 19.03.2018 г. за ускоряване на наказателното производство до компетентния съд и жалба от 07.11.2018 г. срещу постановление за спиране на ДП.

Видно от обвинителните актове Д. И. С., Т. Х. Ж. и Г. И. А. са обвинени в това, че през периода 08.05.1984 – 15.декември 1988 г. в гр. София обвиняемият С., умишлено подбуден при условията на продължавано престъпление от дейвалите в съучастие обвиняеми Ж. и А. през периода 08.05.1984 г. – 13.02.1985 г. в гр. София, в качеството си на военно длъжностно лице – министър на вътрешните работи при условията на продължавано престъпление умишлено злоупотребил и превишил властта си съгласно чл. 8, чл. 9, чл. 45, ал. 7 чл. 48, ал. 2, чл. 53, ал. 1, чл. 94, ал. 8, чл. 106 от Конституцията на НРБ и чл. 1, чл. 3, чл. 10, чл. 12, чл. 17, чл. 23, чл. 39, чл. 40, чл. 41, чл. 43 и чл. 47 от Закона за народната милиция, като издал заповед I -6/1985 г., Окръжно I-28/1985 година, Окръжно I-196/1985 година, Заповед I-476/1986 година, Указание I-16/1987 година, Заповед I-1094/1987 година, Заповед Iв-16/1987 година и дал указания при провеждани оперативки, съвещания на ръководния състав на МВР и изказвания пред форуми на членове на БКП, с които възложил на подчинените му служители от министерството на вътрешните работи несвойствени и нерегламентирани по надлежния ред функции и задачи, преподчинил длъжностни лица от МВР на граждански лица от апарата на БКП, незаемащи длъжности в държавния апарат, въвел фактическо извънредно положение на части от територията на страната, разпоредил задържане на български граждани без правно основание, от които деяния настъпили вредни последици, изразяващи се противозаконно задържане на български граждани в местата за изтърпяване на наказание „лишаване от свобода“, противозаконно ограничаване правата на българските граждани на свободно придвижване в и между населените места в страната, право на свободни контакти, право на лична свобода и неприкосновеност, право на ползване на свой език – престъпление по чл. 387, ал. 2 вр. ал. 1, чл. 26, ал. 1 и чл. 20, ал. 2 за обвиняемия С. и престъпление по чл. 387, ал. 2 вр. ал. 1, чл. 26, ал. 1 и чл. 20, ал. 3 НК за обвиняемите Ж. и А..

Представени са обявления на резултати от Общо събрание на Сдружение за правосъдие, права, култура и солидарност на Балканите, видно от някои от които Ф. А. е бил в Надзорния съвет на същото.

Като свидетел е разпитана Н. С. И., съпруга на ищеца, която е посочила, че по време на възродителния процес съпругът и без причина бил закаран в Белене, където останал осем месеца. След това били интернирани, той бил уволнен от работа. След като се върнал от Белене съпругът и не бил същия човек, затворил се, единственото, което искал било да бъдат наказани тези, които го задържали без присъда. През 1991 г. го викали в прокуратурата, разпитвали го, но той бил изгубил надежда, че виновните ще ги накажат. Бил затворен, тормозел се постоянно. Малко по-малко вярата му се върнала. Сега той има малко надежда, не е добре със здравето.

Пред въззивната инстанция са представени 92 броя определения на СГС по

различни дела от 2018 г., образувани по молби на пострадали по процесното ДП по чл. 368 НПК, за ускоряване на досъдебното производство.

При така установеното от фактическа страна, от правна страна настоящият състав намира следното:

Предявен е иск по чл. 26 ЗОДОВ вр. чл. 6§1 от КЗПЧОС.

За да бъде основателен този иск ищецът следва да докаже, че по време на т. нар. „възродителен процес“ пред деветдесетте години на миналия век той е бил незаконосъобразно въдворен в Белене, името му е насилствено сменено и е принуден да напусне страната, че има качеството пострадад по сл.д. № 1/1991 г. на ВОП, преобразувано в сл.дело № 780-II/1998 г. по описа на ВОП, а сега ДП № II-048/1999 г., че същото не е приключило в разумен срок и че от това за ищеца са произлезли твърдените неимуществени вреди. Следва да бъде доказан техния вид и обем, с оглед установяване размера на претенцията за обезщетяването им.

Доколкото чл. 26, ал. 1 ЗОДОВ препраща към чл. 6§1 от КЗПЧОС, според който всяко лице при определянето на неговите граждански права и задължения или при наличието на каквото и да е наказателно обвинение срещу него има право на справедливо и публично гледане на неговото дело в разумен срок от независим и безпристрастен съд, създаден в съответствие със закона, тази норма определя и лицата, които са материално легитимирани да търсят обезщетение за разглеждане на неговото дело в разумен срок.

В чл. 26, ал. 2 ЗОДОВ са дадени примерните критерии, които съдът следва да вземе предвид, при оценка продължителността на срока, в който е проведено съответното производство и дали той е разумен, а именно общата продължителност и предмета на производството, неговата фактическа и правна сложност, поведението на страните и на техните процесуални или законни представители, поведението на останалите участници в процеса и на компетентните органи, както и други факти, които имат значение за правилното решаване на спора.

В случая не е спорно, а и се установява от събраните писмени доказателства, че със Заповед от 25.02.1985 г. на Началник на РУ на МВР Ф. А. И. е установен принудително в Белене за срок от три години, като фактически е престоял там до 24.09.1985 г. Установява се още, че същият принудително е бил преименуван на Ф. А. И., както и че със семейството му са заминали за Турция след освобождаването му от Белене.

Установява се от доказателствата по делото, че Ф. А. И. има качеството пострадад по сл.д. № 1/1991 г. на ВОП, по-късно преобразувано в № II-048/1999 г. на ВОП.

Несъмнено според настоящия състав продължаващото вече 30 години наказателно производство, което е все още в досъдебна фаза, се води в неразумен срок. Макар фактическата обстановка да е усложнена, предвид засягането на стотици лица от предполагаемото престъпление, за което са обвинени трима обвиняеми, нищо не може да обоснове разум в посочената продължителност, още повече, че двама от обвиняемите вече са починали.

За да има право на обезщетение за претърпените от воденото в неразумен срок сл.д. № 1/1991 г. на ВОП най-напред Ф. А. И. следва да попада в кръга на лицата, очертан от чл. 6§1 от КЗПЧОС, които са две възможни групи: а) лица, установяването на чиито граждански права зависи от наказателното производство и б) обвиняеми в наказателното производство. В случая е необходимо да бъде изследвано дали Ф. А. И. попада в първата група лица, доколкото несъмнено той не е сред обвиняемите по посоченото следствено дело.

Ищецът се позовава на това, че продължаващото в неразумен срок наказателно производство по сл.д. № 1/1991 г. на ВОП засяга от една страна чувството му на справедливост и нуждата от възмездие, а от друга го лишава от възможността да се конституира като граждански ищец и частен обвинител в производството, доколкото това може да стори само в съдебната му фаза, в каквата то все още не е преминало, както и засяга доверието в институциите. Чувството за справедливост и желанието за възмездие засягат индивидуални преживявания на личността и няма как да бъде определено като гражданско право (така е прието и в мотивите на Решение № 13 от 2012 г. по к. д. 6/2012 на Конституционния съд, постановени при обсъждане на целта "да се възстанови чувството за справедливост у гражданите" на ЗОПДНПИ).

Поставя се тогава въпросът дали невъзможността да бъде конституиран като граждански ищец и частен обвинител в непреминалото в своята съдебна фаза наказателно дело на ищеца и усещането за справедливост и доверие в институциите могат да бъдат квалифицирани като граждански права, засегнати от неразумно дългото наказателно производство. ЕСПЧ е имал възможност да се произнесе по приложимостта на чл. 6 от Конвенцията относно гражданските права в наказателния процес. Категорично е неговото становище, че член 6 не гарантира правото да се преследват или осъдят за извършване на наказателно престъпление трети лица (така например, Р. с/у Франция, № 47287/99, § 70). На това схващане се позовава Съдът и в решения по дела срещу България, например А. срещу България, П. срещу България, Д. и други срещу България и Й. Й. срещу България. В решението по делото Р. срещу Франция се приема, че дори когато наказателното производство има за цел само произнасяне по обвинението, решаващ фактор за приложимостта на чл. 6§1 КЗПЧОС в гражданския му аспект е дали висящото наказателно производство обуславя (има значение) за съдебната защита на гражданското право с титуляр жертвата на престъплението. Настоящият съдебен състав намира, че възможността на ищеца да предяви иск за обезщетение за неимуществените вреди срещу виновните за насилствената смяна на името и незаконното му задържане и въдворяване в Белене лица не е непременно обвързана от хода на наказателното производство и от наличието на влязла в сила присъда срещу тях. Той е разполагал с възможността да сезира със същия иск гражданския съд, който има компетентността да установи всички факти от значение за правото му на обезщетение за вредите от деликта, поради което в случая наказателното дело не е необходимо за „определяне на неговите граждански права“ по смисъла на чл. 6, ал. 1 КЗПЧОС. (в този смисъл и по сходен случай е постановено и Решение № 69/29.04.2020 г. по гр.д. № 3169/2019 г. на ВКС, IV г.о., на което се позовава Прокуратурата и чието разрешение на стоящият състав споделя). По този начин именно ищецът е могъл да прекъсне и течението на давностния срок за вземането си. Няма данни по делото такъв иск да е бил предявяван или да са били налице някакви пречки същият да бъде предявен и/или разгледан.

В същото време следва да бъде отбелязано, че за реализиране правото на обезщетение на Ф. А. И. за претърпените от „възродителния процес“ имуществени и неимуществени вреди е приложим специалният ред по Закона за политическата и гражданска реабилитация на репресирани лица (обн. ДВ, бр. 50/25.06.1991 г., като според чл. 2 от него лицата по чл. 1 (сред които и въдворявани в трудововъзпитателни общежития, лагери и други подобни места и репресирани във връзка с насилствената смяна на имената) имат право на еднократно обезщетение за претърпени имуществени и неимуществени вреди, което се определя по ред, установен от Министерски съвет. По делото няма данни ищецът да се е възползвал от това свое право, като в същото време за получаване на обезщетение законът не поставя като условие постановяване на присъди срещу виновните лица. Отново и тук наказателното дело не е необходимо за „определяне на неговите граждански права“ по смисъла на чл. 6, ал. 1 КЗПЧОС.

Извън твърдените справедливост, възмездие и право на обезщетение за претърпените имуществени и неимуществени вреди от „възродителния процес“ ищецът не сочи други негови граждански права, чието определяне (установяване) да е в зависимост от наказателното производство и която обвързаност да му дава право да търси обезщетение по реда на чл. 26 ЗОДОВ вр. чл. 6§1 КЗПЧОС.

Горното обуславя извод, че Ф. А. И. не попада в кръга на лицата по чл. 6§1 КЗПЧОС и не може да търси обезщетение за бавно правосъдие по сл.д. № 1/1991 г. на ВОП, преобразувано в сл.дело № 780-II/1998 г. по описа на ВОП, а сега ДП № II-048/1999 г. по реда на чл. 26 ЗОДОВ. Искът му е само поради изложеното неоснователен и следва да бъде отхвърлен, като е безпредметно да бъдат разглеждани останалите оплаквания на страните. Основателни са в този смисъл оплакванията на Прокуратурата, че първоинстанционното решение е постановено в нарушение на материалния закон и е необосновано.

Поради несъвпадането в крайните изводи на двете инстанции, първоинстанционното решение следва да бъде отменено, а искът отхвърлен изцяло. Първоинстанционното решение следва да бъде потвърдено в останалата обжалвана (от ищеца) част.

По разноските: При този изход от въззивното производство право на разноски има Прокуратурата, но тя не е доказала такива, поради което разноски не се следват в полза на държавата.

Първоинстанционното решение следва да бъде отменено и в частта за разноските, присъдени на ищеца.

Воден от изложеното, Софийският апелативен съд

РЕШИ:

ОТМЕНЯ решение № 262913/10.05.2021 г. по гр.д. № 8276/2019 г. на СГС, I-19 състав в частта му, с която Прокуратурата на Република България е осъдена да заплати на Ф. А. И. сумата 30 000 лева - представляваща обезщетение за неимуществени вреди, претърпени в резултат на нарушение на правото на разглеждане и решаване на сл.д. № 1/1991 г., впоследствие преобразувано в сл.д. № 780-II/1998 г. по описа на ВОП София, а сега ДП № II-048/1999 по описа на ВОП София в разумен срок, ведно със законната лихва, считано от 21.06.2019 г. до окончателното изплащане на задължението, както и в частта за разноските, и вместо него **ПОСТАНОВЯВА:**

ОТХВЪРЛЯ иска на Ф. А. И. против Прокуратурата на Република България за изплащане на сумата 30 000 (тридесет хиляди) лева, представляваща обезщетение за неимуществени вреди, претърпени в резултат на нарушение на правото на разглеждане и решаване на сл.д. № 1/1991 г., впоследствие преобразувано в сл.д. № 780-II/1998 г. по описа на ВОП София, а сега ДП № II-048/1999 по описа на ВОП София в разумен срок, ведно със законната лихва, считано от 21.06.2019 г. до окончателното изплащане на задължението.

ПОТВЪРЖДАВА решение № 262913/10.05.2021 г. по гр.д. № 8276/2019 г. на СГС, I-19 състав в останалата обжалвана част.

Решението подлежи на обжалване пред Върховния касационен съд в едномесечен срок от връчването му на страните, при наличие на предпоставките по чл.

280, ал. 1 и ал. 2 ГПК.

Председател: _____

Членове:

1. _____

2. _____